

Xocalıda qanlı boğulan gecə

Yaxud qırılmayan ümid də bir təsəllidir

Qarabağın qanlı-qadali illərində dəhşətli qırğınlar törədilən, yer üzündən silinərək yaddaşlarda daşlaşan Xocalı əsrin ən böyük faciəsi idi. Yurd-yuvası dağıdılan, fəryadları qulaqlardan getməyən, diri-diri tonqallara qalanan balalarına əli yetməyən bu yurdun adı çəkildə sinələr dağlanır...

ananın gözləri yol çəkirdi, başqa bir dərdi yoxdu, oğul dərdiydi dərdi". Anaya baxın ey, dörd aya dözməyib! Onun bu ayrılığına şeir də qoşublar. Mənim balamdan isə gör neçə illərdir soruq yoxdur..."

"O gecə ermənilər Xocalıya soxulanda əli avtomatlılardan savayı, tank, top, qradla da hücum edilmişdi. Vidadi ilə qardaşı Tacir də ayrı-ayrı yerlərdəki postdaydılar. Camaat hara qaçdığını bilmirdi. Hara gəldi, üz tutmuşdu xocalılılar".

Kübra nənənin diktofondan gələn qırıq-qırıq səsində sanki o müdhiş gecənin harayları eşidilir: "Haray, ah-nalə, sızılı tankın, topun, avtomatın, pulemyotun... vəhşi səsində eşidilməz olmuşdu. Kimi Əsgərana sarı, kimi meşəyə tərəf üz tutmuşdu. Bir yaralı vardı, yaxınlaşdım ki, baxım görüm kimdir. Zariya-zariya dedi ki, qaç, ay ana, mənə bənd olma, durma, səni də vuracaqlar, əsir tutacaqlar. Oğlanlarımızın ikisi də postdaydı, xəbərimiz yox idi onlardan. Onlar da bizim hara üz tutduğumuzu bilmirdilər, aralı düşmüşdük. Üzümlüklərlə birtəhər, nə zülmən Ağdamın Şelli kəndinə gəldiyimizi Allah bilir, dilnən deyiləsi, söznən yazıləsi deyil".

O gecə ermənilər daha 80 nəfəri girov götürmüşdülər, Kübra nənənin oğlanları da onların arasında idi. Kiçik oğlu Mikayılı əsir götürüb aparmışdılar. Əllərini bağ-

layıb yük maşınının üstünə atmışdılar. Yolda necə olursa, o, əlləri bağlı özünü maşından atıb. 5 gecə meşədə qalıb, çıxa bilməyib.

Xocalının o müdhiş gecəsindən canını götürüb qaçanlar Şellinin yuxarisına çıxanda Ağdam camaatı onları görüb haraylarına yetiblər: kimini evə, kimini xəstəxanaya qaçırıblar, ağır yaralıları isə Bakıya göndəriblər.

Nənənin lentdəki səsindən: "Yaralansam da, balalarım aralı bilmirdim. Oğlanlarım Tacir və Vidadidən xəbər yox idi. Tacir polisəydi, Xocalının aeroportunda, Milli Qəhrəman Əlif Hacıyevin milis (polis) dəstəsində qulluq edirdi. Bir dəfə Xocalıya köməyə gələn iki polisimizi ermənilər vurmuşdu. Onların meyitlərini götürmək olmurdu. Ölümün gözüne baxa-baxa polislərin meyitlərini çıxaranda komandiri və dostları onun bu qorxmazlığına və cəsarətinə heyran qalmışdılar. Dəfələrlə heyatını təhlükəyə atmışdı balalarım. Vidadi isə Milli Orduda idi. Ermənilər Vidadinin adını İsmayıl kimi tanıyırdılar və hədələyirdilər. Axı, ermənilərə qan uddururdu".

Ana xəyalında Xocalının o məşəqqətli günlərini yaşadır. Deyir ki, mənə gah xəstəxanaya, gah da dəmiryol stansiyasına aparırdılar ki, bəlkə uşaqlardan bir xəbər tuta bilim. Axtarmadığım yer

qalmır. Xocalıda Canan adlı bir baytar həkimi var idi. Əsirlikdən qurtarıb gələndən sonra danışılar ki, Vidadi də onların arasında olub. Vidadiyə hansı zülmün verildiyini anasından gizlədiblər. Deyiblər ki, ermənilər onu girovluqda öldürüb, Canan da orda basdırıb. Cananı, yoldaşı Gülayəni, Almaranı, Rəhimi, Samsonu, qızlarını da tutub Əsgərana aparmışdılar.

Ayna Novruzova fikri dağılan anaya kömək etməyə çalışır, yaddaşını təzələyir: "Əsirlikdən qayıdan Almara adlı qadın danışır ki, bir erməni generalının qəbrini üstündə Vidadinin başını kəsmək üçün içəridən çağırır çıxarıblar. Sonra bayırdan güllə səsi də gəlir. Amma güllələnələrin paltarları içəri qaytarılarda, heç birininki olmayıb. Ana da fikirləşir ki, bəlkə ona düzünü demirlər? Vidadinin Ülviyyə adlı bir qız yadigarı qalıb. Streslə dünyaya gəldiyindən, xəstə doğulub. Yeganə şəhid balası

olduğuna görə həkimlər onu müsibətlə sağaldılar".

Vidadi haqqında verilən məlumat doğru çıxmıyıb. Canan kişi Şükürün oğlu Oqtayla, Əhli-manı orada dəfn edib. Deyib ki, kaş, Vidadini görəydim, öldürülübse dəfn edəydim. Görmədim hara apardılar. Ermənilərin bizi zəhmətə verdiyi işgəncələrə dözmədi: Canan kişi də girovluqdan qurtarıldıqdan sonra dünyasını dəyişdi.

Kübra nənənin Xocalıda aldığı yaralar göynəy-göynəy söylədikləri deyilmiş. Qızı Fatma ilə həyat yoldaşı Oqtay Quliyev Qarabağ əlilidirlər. Oqtayın atası da 40 gün girov qaldıqdan sonra buraxılıb. Qızı Gülnarın həyat yoldaşı isə Xocalı müsibətlərinin ağrı-acısını ömürlük qazandığı xəstəliyində daşıyır. Nənənin bacısı Ulduza İbadullayeva isə şəhid anasıdır. Bacısı oğlu Əli İbadullayev Xocalısı ilə bir gecədə şəhid edilib. Qardaşı Hüseyin Nurməmmədov həyat yoldaşı Pakizə ilə birlikdə 23 dekabr 1991-ci il tarixdə Meşəlidə şəhid olublar. Meşəlidə şəhid olan bacısı oğlu Əli Mehraliyev "Azərbaycan Bayrağı" ordeni ilə təltif edilib. Sanki bir nəslin kökü kəşilib. Kübra nənənin dayısı oğlu Novruz Novruzovun beş nəfərlik ailəsi (həyat yoldaşı Adilə, polis oğlu Allahverdi, qızları Rübəbə və Rahilə) məhv edilib. Yeganə salamat qalan oğlu Barati isə ermənilər girov götürüblər. Əl-qolunu bağlayıb "KaMAZ" maşınının üstündə Kosalara kimi aparılıb. Orada necə olursa, özünü öldürmək üçün çaylağa atılır və canını qurtarır.

Bütün bu ağrı-acılar ömrünün ixtiyar çağlarında da itkin oğul yolu gözləyən Kübra nənənin söylədiklərinin bir qismidir. Axı, cəmi yeddi ayın bəyi olmuş Vidadinin məzarı da yoxdur ki, ziyarət etsinlər...

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU,
"Azərbaycan"

